Den danske økonomiske situation

De første forsøg på at bedømme den økonomiske udvikling i 1974 tegner et lyst billede af afsætningsmulighederne for eksporterhvervene. Det bliver følgelig, helt parallelt med situationen i indeværende år, den indenlandske efterspørgsel der kommer til at afgøre størrelsen af underskuddet over for udlandet. Mulighederne for en nedbringelse af underskuddet vil således være tilstede uden at den høje beskæftigelse bliver truet.

Regeringens økonomiske sekretariat bedømte selv i en oversigt i slutningen af september måned situationen for 1974 derhen, at det løbende betalingsbalanceunderskud ville blive af nogenlunde samme størrelse som i indeværende år, hvilket vil sige 3,5 mia. kr. Bedømmelsen af nogle af efterspørgselskomponenterne og produktionsmulighederne fremgår af tabellen, der viser en opgang i den samlede indenlandske efterspørgsel på 5 pct. i faste priser.

For det offentliges samlede efterspørgsel efter varer og tjenester antages en real vækst på ca. 3 pct. Der antages således en nedgang i det offentliges anlægsaktivitet i forhold til 1973, hvilket først og fremmest tilskrives bygge- og anlægsstoppet frem til 1. oktober 1974. Boliginvesteringerne vil være en afdæmpende faktor i forhold til 1973, hvor niveauet til gengæld også er meget højt.

Væksten i erhvervsinvesteringerne forventes at aftage til 10 pct., men også her er niveauet i udgangssituationen meget højt, Derimod antages en svagt stigende opgang i industrieksporten – fra en forventet 9–10 pct. vækst til 11–12 pct.

Økonomisk oversigt finder at alt tyder på en kraftigere opgang i løn- og overførselsindkomsterne fra 1973 til 1974 end fra 1972 til indeværende år. Selv om visse grupper af selvstændige og først og fremmest de selvstændige landbrugere må vente en afdæmpet stigningstakt, forventer man dog en samlet opgang i pengeindkomsterne på 15 pct. Sammenholdt med skatteudskrivningen skulle det samlede resultat dog blive en væsentlig mindre stigning i de samlede disponible indkomster i 1974. Opsparingen der var stigende i 1973 forventes at blive påvirket heraf, således at der skulle kunne forventes en real stigning i det private forbrug på 5,5 pct., hvilket svarer til antagelserne om udviklingen i år.

For importens vedkommende skulle der være udsigt til en mærkbar dæmp-

Udviklingen i efterspørgsel, produktion og import (regnet i faste priser).

Procentvis stigning i forhold til året før	1971	1972	1973	1974
Industrieksport[1])	5½	11	9–10	11–12
Offentligt køb af varer og tjenester til drift og anlæg[1])	6	6	3	3
Privat forbrug	2	3	5–5½	5½
Boligbyggeri	0	25	10	÷15
Erhvervenes nyanlæg[1])	÷2½	3	15	10
I alt	3	5½	6	5
Vareimport til byerhvervene[1])	÷3½	5	20	7–8
Bruttofaktorindkomst i byerhvervene incl. den offentlige sektor	3½	5	4½–5	4½

1. Excl. skibe og fly m. v.

ning i importstigningen efter det kraftige lageromsving i 1973. Importmængden til byerhvervene ventes øget med 7–8 pct. fra 1973 til 1974. I oversigtens beregninger er importprisstigningerne anslået til henved 5 pct. og den samlede importstigning til ca. 5 mia. kr., hvorved det løbende betalingsbalan-

Den løbende betalingsbalance.

Mia. kr.	1971	1972	1973[1])	1974[1])
Eksport af industrivarer[2])	16,1	18,4	21,0	24,5
Eksport af landbrugsvarer og konserves minus import af råvarer til landbruget	6,1	6,8	10,1	10,3
Eksport af fiskeriprodukter og pelsskind	1,9	2,3	3,0	3,5
Nettoeksport af tjenesteydelser	5,0	5,7	6,0	6,5
I alt eksportindtægter[2])	29,1	33,2	40,1	44,8
Vareimport til byerhverv[2])	÷30,9	÷32,6	÷42,0	÷47,0
Renter og andre transfereringer (netto)[3])	÷1,0	÷1,3	÷1,6	÷1,9
Saldo[2])	÷2,8	÷0,7	÷3,5	÷4,1
Eksport af skibe	1,1	1,2	1,6	2,2
Import af skibe og fly	÷1,6	÷1,1	÷1,5	÷1,6
I alt løbende betalingsbalance	÷3,3	÷0,6	÷3,4	÷3,5

1. Skøn.
2. Excl. skibe og fly.
3. Incl. bidrag til EF's budgetter minus modtagne produktionstilskud fra FEOGA. Tilskud fra FEOGA til landbrugseksporten er medregnet i eksportindtægterne.

ceunderskud skulle blive af størrelsesordenen 3,5 mia kr. Forudsætningerne om importprisstigningerne holder imidlertid næppe stik efter den seneste udvikling i specielt priserne på råolie.

De gjorte antagelser med hensyn til de centrale eksportstørrelser er refereret i tabellen. For industrieksportens vedkommende forventes der en stigning i eksportmængderne på 11–12 pct. i forhold til 1973 og en opgang i prisniveauet på 4–5 pct., således at de samlede eksportindtægter fra industrien skulle gå op med 16–17 pct. Den meget stærke stigning i eksporten af skibe er først og fremmest et resultat af, at afleveringer i 1973 udskydes til 1974 som følge af forsinkelser på grund af strejken i foråret. Landbrugseksporten påregnes at blive nogenlunde uændret mængdemæssig, men at indbringe ca. 300 mill. kr. mere.

Økonomiske indgreb

Forud for fremlæggelsen af den økonomiske oversigt forelagde regeringen en foreløbig finansplan for finansåret 1974–75. Der påregnedes heri en stigning i de samlede statsindtægter på knap 7 mia kr. og en stigning i udgifterne af godt og vel samme størrelsesorden, således at overskuddet på drifts-anlægs- og udlånsbudgettet fra 1973–74 til 1974–75 ville blive formindsket. Regeringen gav ved samme lejlighed udtryk for, at der måtte tilstræbes et overskud på budgettet, der forholdsmæssig svarede til overskuddet for indeværende finansår.

Efter fremkomsten af den økonomiske oversigt forhandledes mellem de politiske partier om en styrkelse af statsfinanserne af størrelsesordenen 1 mia.

Handelsbalancen

	Indførsel		Udførsel		Merindførsel	
Mill. kr.	1972	1973	1972	1973	1972	1973
Januar	2.597	3.862	2.307	2.549	290	1.311
Februar	2.858	3.269	2.403	2.913	455	364
Marts	3.081	3.505	2.565	2.986	516	519
April	2.610	3.389	2.343	2.584	267	805
Maj	2.912	4.212	2.689	3.144	223	1.068
Juni	2.791	3.642	2.653	2.961	138	681
Juli	2.722	3.388	2.129	2.824	593	564
August	2.782	3.604	2.251	2.659	531	945
September	2.961		2.489		472	
Oktober	3.340		2.875		464	
November	3.400		2.694		706	
December	3.103		2.788		365	
I alt	35.155		30.136		5.020	

kr., og i begyndelsen af oktober fremlagdes en plan til opfyldelse af dette mål. Det drejer sig bl. a. om yderligere besparelser på ca. 200 mill. kr., afgiftsforhøjelser på benzin, øl, visse biler, forsikringer og erhvervsbygninger.

Forud herfor var det blevet besluttet at forlænge igangsættelsesstoppet for offentlige investeringer til 1. oktober 1974. Stoppet omfatter også kommunale arbejder. Ligeledes er udskrivningsprocenten vedtaget uændret for det kommende år.

Udenrigshandel og betalingsbalance

Udenrigshandelen foreligger opgjort for perioden frem til og med august måned. For indførslens vedkommende er der i dette tidsrum en stigning på godt 30 pct. og for eksportens vedkommende en vækst på 16,9 pct. Importstigningen andrager knap 7 mia kr. og eksportstigningen godt 3 mia kr. Underskuddet i samhandelen med udlandet er hermed øget fra 3 mia kr. til ca. 6,5 mia kr. for perioden januar–august.

Industrieksporten er øget fra 12,8 til 14,3 mia kr., hvilken stigningstakt er væsentlig lavere end den forventede. En af årsagerne hertil må nok være at finde i strejken i foråret, som ifølge regeringens økonomiske oversigt antages at have medført et eksporttab for industrien på ca. 3 pct. af den årlige eksport. På baggrund af den høje kapacitetsudbyttelse anses det for usandsynligt, at dette eksporttab kan indhentes i den resterende del af året. Det anses dog for muligt at eksportfremgangen i andet halvår skulle kunne komme op på omkring 20 pct., hvorved stigningen i industrieksporten for året som helhed ville blive på ca. 14 pct.

Eksporten af landbrugsvarer er øget med ca. 45 pct. i første halvår svarende til ca. 1,7 mia. kr., hvoraf knap 800 mill. kr. er eksvortstøtte fra EF. For hele året anslås støtten at komme op på omkring 2 mia. kr. Den samlede eksport af landbrugsvarer skulle netto, d. v. s. efter fradrag for råstofimport, kunne blive ca. 3,3 mia. kr. større i 1973, eller ca. 50 pct. over 1972.

I første halvdel af 1973 har væksten i importmængden til byerhvervene andraget ca. 23 pct., og prisstigningen har været omkring 5 pct. Der har været betydelige prisstigninger for de fleste betydende råvarer, som ifølge oversigten ikke fuldt ud er slået igennem i priserne på færdigvareimporten endnu. En lidt svagere stigningstakt i produktionen i flere industrilande i 1974 kan muligvis føre til en udfladning i prisstigningerne på råvarer i den sidste del af året og i 1974, hvilket dog ikke vil komme til at gælde oliepriserne.

I august måned androg importen 3,7 mia. kr. eller knap 1 mia. kr. mere end i samme måned året før. Eksporten var på 2,7 mia. kr. mod 2,3 mia. kr. i august 1972, således at underskuddet i udenrigshandelen i denne måned blev næsten fordoblet fra godt $^1/_2$ til knap 1 mia. kr.

Tinglysninger af pantebreve i fast ejendom.

Mill. kr.	Almindelig og særlig realkredit	Banker og sparekasser	Forsikringsselskaber og pensionskasser	Ejerpantebreve	Sælgerpantebreve	Andre	I alt
Januar	1.684	172	34	1.201	511	138	3.740
Februar	1.506	182	12	1.371	436	145	3.652
Marts	1.628	218	16	1.659	524	180	4.225
April	1.581	204	20	1.371	486	169	3.831
Maj	1.941	178	24	1.623	529	164	4.449
Juni	1.927	187	13	1.436	545	161	4.269
Juli	1.898	176	46	1.390	539	129	4.178
August	1.972	204	28	1.572	550	149	4.475
Januar–august 1972	11.461	1.135	92	9.087	3.365	1.234	26.374
Januar–august 1973	14.127	1.421	193	11.623	4.120	1.235	32.819

Penge- og kreditforholdene

Inden for det sidste års tid er der indtrådt en betydelig stigning i den samlede kreditgivning, samtidig med at finansieringsmønstret er undergået markante forskydninger. Medens den samlede kreditgivning i 1. halvår 1972 udvidedes med 9,2 mia kr. er den i 1. halvår 1973 vokset med 16,1 mia. kr. svarende til en vækst på 67 pct. Økonomisk oversigt anslår at den samlede kreditgivning i perioden juli 1972–juni 1973 er steget med 27,8 mia. kr. mod 17,1 mia. kr. i den tilsvarende periode et år før, svarende til en stigning på ca. 62 pct.

En betragtelig del af kreditudvidelsen skyldes den stærke vækst i boligsektoren, hvortil kreditudvidelsen har været omkring 50 pct. Dette er overvejende sket over obligationsmarkedet, idet væksten i byggelån i banker er hørt op. Pengeinstitutternes låneudvidelser er således først og fremmest sket til erhverv og husholdninger. Til gengæld har stigningstakten været ganske markant, idet denne ved udgangen af juni androg 16 pct. mod henholdsvis 12 pct. og 3 pct. ved udgangen af 1972 og 1971. Årsagerne til kreditudvidelsen er først og fremmest at finde i de forhøjelser af udlånsloftet, der fandt sted i slutningen af 1972, samt i det forhold at pengeinstitutternes kredittilsagn ikke var udnyttet til 100 pct. af loftet sidste år, men nu er over 100 pct.

I juni måned traf nationalbanken aftale med pengeinstitutterne om en uændret forlængelse af udlånsloftet til 1. oktober 1973. Ved forhandlingerne i midten af september måned aftaltes en fornyet uændret videreførelse, samtidig med at nationalbanken og pengeinstitutterne har optaget drøftelser om, hvorledes den af regeringen ønskede selektive kreditpolitik kan bringes til udførelse. Ønsket om at differentiere den stramme kredit mellem de forskel-

lige udlånsformål indgik i regeringens krav med hensyn til den økonomiske politik.

I august måned steg bankernes indlån med 399 mill. kr. og udlånene med 249 mill. kr. For de større sparekasser var ændringerne henholdsvis 380 mill. kr. og 159 mill. kr. I tolvmånedersperioden september 1972–august 1973 er bankernes udlån herefter vokset med 5,4 mia. kr. eller 16 pct. For sparekassernes vedkommende har udlånsstigningen andraget 2,8 mia kr.

Nettotilgangen af børsnoterede obligationer ligger fremdeles på et særdeles højt niveau. I august var tilgangen 1.963 mill. kr. mod 1.530 i samme måned i 1972. For tolvmånedersperioden september 1972–august 1973 har tilgangen i alt været på 21.9 mia kr. mod 15 mia. kr. i den samme tolvmånedersperiode et år tidligere. Årsagerne til det store obligationsudbud er først og fremmest at søge i den stærke vækst i byggeriet af specielt parcelhuse, samtidig med at omkostningsniveauet i byggeriet har været kraftigt for opadgående.

Obligationsplaceringen har stort set kunne finde sted uden om nationalbanken, hvis obligationsbeholdning kun er ændret beskedent. Derimod har forsikringsselskaber taget en voksende del, ligesom ATP og den sociale pensionsfond har været store købere. Hertil kommer at kommunerne er i besiddelse af en meget betydelig likviditet, som for en stor dels vedkommende er blevet kanaliseret til obligationsmarkedet.

Som det fremgår at tabellen tinglystes der i august måned pantebreve i fast ejendom for 4,5 mia. kr., hvilket er knap 11 pct. mere end i august 1972. For perioden januar–august 1973 er der en stigning i tinglysningerne på godt 24 pct. i forhold til samme tidsrum året før eller beløbsmæssig svarende til 6,4 mia kr.

Priser, forbrug og investering

Der er fremdeles stærke inflationstendenser i den danske økonomi. Månedsprisindekset for september røg op med 1,3 point til 122,9 med januar 1971 = 100. Af stigningen kan 1/3 henføres til stigende fødevarepriser, men over hele området har der kunnet registreres markante prisstigninger. I de foregående måneder var stigningerne i indekset på 0,9 og 0,7 point.

De to dyrtidsportioner fra juli-pristallet, der er kommet til udbetaling i september/oktober, blev udløst ved 118. Da der udløses pristalsportioner for hver 3 points stigning vil de to forventede portioner til januar blive udløst ved indeks 124 som gennemsnit af november, december og januar måneders indeks. Problemet er derfor nok så meget hvor tæt på 127 man kommer, og om man muligt kommer opover.

Råvareprisindekset har registreret meget betydelige prisstigninger i sommerens løb. For september måned er indekset dog faldet med 3 point, hvil-

Prisindeks

	Råvare-prisindeks 1973	Engros-prisindeks 1973	Forbrugerprisindeks		Månedsprisindeks	
			1972	1973	1972	1973
	1972=100	1968=100	1964=100		jan. 1971=100	
Januar	135	129	158,5	169,8	106,4	114,2
Februar	135	132	159,2	171,6	106,8	115,1
Marts	136	133	160,3	172,6	107,7	115,9
April	141	135	161,4	174,9	108,4	117,3
Maj	151	139	163,0	177,1	109,8	119,2
Juni	157	144	164,1	178,5	110,6	120,0
Juli	163	144	164,4	179,7	110,8	120,9
August	157	142	165,0	180,8	111,2	121,6
September	154	142	166,3		111,9	122,9
Oktober			167,5		112,4	
November			168,9		113,4	
December			169,5		113,9	

ket især må tilskrives betydelige prisfald for oliekager og foderkorn, hvorimod der har været stigninger for visse metaller samt olie. Faldet i råvarepriserne er medvirkende til at engrosprisindekset for september måned blev uændret 142, idet der var stigning for de danske varer.

Indekset for detailomsætningen giver indtryk af en forholdsvis beskeden forbrugsstigning i den forløbne del af året, omend der har været en vis hævning i de allerseneste måneder. For august viser det foreløbige indeks en 12 pct. større omsætning i forhold til august 1972. Den reale stigning er dog beskeden.

Indeks for detailomsætningen

	Værdiindeks		Værdiindeks sæsonkorrigeret		Mængdeindeks sæsonkorrigeret	
	1972	1973	1972	1973	1972	1973
	1968 gnstl.=100					
Januar	129	149	136	158	118	128
Februar	122	131	138	157	119	125
Marts	141	153	144	156	123	123
April	135	147	144	159	122	124
Maj	148	158	143	156	120	120
Juni	146	162	145	165	121	126
Juli	146	161	147	162	123	123
August	150	168	151	166	126	125
September	151		153		126	
Oktober	147		147		120	
November	147		151		153	
December	202		151		122	

En meget betragtelig del af den samlede forbrugsstigning er således blevet rettet mod personbilmarkedet og i betydelig grad også som rejsemarkedet, hvor rejsevalutaudgifterne ligger næsten 15 pct. over sidste års niveau. Der er i månederne januar til august 1973 indregistreret 88.583 personbiler, hvilket er mere end 25.000 flere end i de samme måneder i 1972.

Boliginvesteringerne ligger fortsat på et meget højt niveau, selv om der har været tilbagegang i de seneste måneders antal påbegyndelser. Også antallet af byggetilladelser viser fald, men byggeri under opførelse er omtrent uændret for så vidt angår de større byområder, der foreligger talmæssigt belyst til og med august måned. Ifølge økonomisk oversigt skulle det samlede antal påbegyndte boliger i 1973 komme til at andrage ca. 50.000 mod 64.000 i 1972. Selv om boliginvesteringerne antages at kulminere i den sidste del af året vil det igangværende byggeri betyde et højt investeringsniveau også i 1974.

Produktion og beskæftigelse

Den samlede produktionsstigning forventes som tidligere vist at blive af størrelsen 4,5–5 pct. i 1973 eller stort set uændret vækstrate i forhold til 1972. Forventningerne til 1974 går i retning af samme vækst.

Beskæftigelsen i industrien er belyst frem til og med juli, hvor beskæftigelsen lå ca. 5 pct. over året før i samme måned. Dette svarer til en industribeskæftigelse på 428.000 eller ca. 20.000 flere end sidste år.

Som det fremgår af tabellen er beskæftigelsesindekset, der beregnes på grundlag af antal udførte arbejdstimer af industriens arbejdere, opgjort til 50,0 mod 59,4 året før. Lønsumsindekset, der er et indeks for den samlede

Industriens beskæftigelse og løn

	Antal ansatte		Beskæftigelses-indeks		Lønsumsindeks		Timelønsindeks	
	1972	1973	1972	1973	1972	1973	1972	1973
	1000 pers.		1970 gnstl. = 100					
Januar	404,4	415,8	90,8	95,9	109,9	129,4	121,0	134,9
Februar	402,4	418,5	95,7	100,5	116,5	136,7	121,7	136,0
Marts	403,0	416,2	98,3	89,8	123,5	124,5	125,6	138,6
April	402,9	415,1	99,4	69,5	127,1	100,7	127,9	144,8
Maj	402,9	420,7	97,1	101,3	125,0	154,0	128,8	152,0
Juni	411,5	428,6	99,1	100,6	126,9	155,6	128,1	154,6
Juli	407,7	428,2	59,4	58,0	78,3	92,4	131,8	159,2
August	411,1		93,8		120,2		128,2	
September	412,9		99,1		130,7		131,8	
Oktober	414,2		99,1		131,4		132,6	
November	416,1		99,9		134,0		134,2	
December	412,8		95,0		130,3		137,2	

løn inklusive tillæg, er for juli beregnet til 92,4 mod 78,3 i juli 1972. Gennemsnitslønnen for arbejdere i industrien skulle ifølge timelønsindekset i juli 1973 ligge 20,8 pct. over niveauet et år før. Forskydningerne har været størst inden for nærings- og nydelsesmiddelindustrien, læder- og anden industri samt i tekstilindustrien, der alle ligger over gennemsnitsstigningen for industrien.

Ledighedsprocenten for august måned faldt til 1,3 fra 1,5 i juli. I de samme måneder året før var ledigheden henholdsvis 1,9 og 2,2. En ledighedsprocent på 1,3 varer til 10.600 ledige, hvor der i juli var 12.300. Arbejdsmarkedet er således fremdeles præget af megen stramhed, hvilket også genspejler sig i arbejdsformidlingens opgørelser over ledige stillinger ved udgangen af måneden.

På baggrund af det høje beskæftigelsesniveau i 1973, forventes der ikke nogen reduktion af ledigheden i det kommende år. Den i foråret aftalte nedsættelse af arbejdstiden fra $41^3/_4$ til 40 timer fra 1. december 1974 vil bevirke en reduktion i arbejdstimetallet for 1974, som stort set vil opveje den tilgang til arbejdsstyrken, der følger af den demografiske udvikling m. m.

27. 10. 1973

P. M.